

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

СОЛОДКОВСЬКА ГАННА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 339.54 (100):339.9 (043.3)

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ТОРГОВИХ ПОЛІТИК КРАЇН В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІЧНОЇ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ**

**Спеціальність 08.00.02 – світове господарство
і міжнародні економічні відносини**

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ-2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі міжнародної торгівлі ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Циганкова Тетяна Михайлівна,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»,
завідувач кафедри міжнародної торгівлі

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Мельник Тетяна Миколаївна,
Київський національний торговельно-економічний
університет,
завідувач кафедри міжнародної економіки

кандидат економічних наук, доцент
Черкас Наталія Ігорівна,
Львівська комерційна академія,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин

Захист дисертації відбудеться « 2 » червня 2015 року о 14-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.006.02 ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти і науки України за адресою: 03680, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1, ауд. 203.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03113, м. Київ, вул. Дегтярівська, 49-Г, к. 601.

Автореферат розіслано « 30 » квітня 2015 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор

Л.Л. Антонюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах глобальної економічної лібералізації для більшості країн світу стратегічним пріоритетом стає максимальне використання позитивних ефектів зовнішньої торгівлі в контексті національного економічного інтересу та з урахуванням обмежень, що накладаються на державу міжнародними дво- та багатосторонніми зобов'язаннями. В останні десятиріччя на глобальних ринках товарів, послуг та прав інтелектуальної власності відбувається динамічна зміна ключових гравців, що, насамперед, зумовлено процесами модернізації їх торгових політик з кількісним розширенням та компетентнісним удосконаленням кола суб'єктів її формування, трансформацією структури стимулювальних та обмежувальних інструментів, диверсифікацією та зміною пріоритетів регіональної спрямованості торговельних потоків та остаточним переходом від автономної до конвенційно-процесуальної моделі торгової політики. Виявлення сучасних напрямів модернізації торгових політик країн світу уможливить обґрунтування напрямів удосконалення вітчизняної торгової політики в контексті пріоритетів соціально-економічного розвитку та стратегічної орієнтації зовнішньої політики на європейську інтеграцію. Практична реалізація положень Угоди про зону вільної торгівлі+ між Україною та ЄС актуалізує питання дослідження механізмів ефективної реалізації національних економічних інтересів при формуванні єдиної торгової політики регіонального інтеграційного угруповання.

Серед наукових праць, у яких досліджені засадничі питання міжнародної торгової політики в контексті економічної глобалізації, варто відзначити роботи зарубіжних та вітчизняних науковців: Дж. Бхагваті, І. Бураковського, Т. Кальченка, О. Кіреєва, С. Коена, П. Кругмана, Р. Лоуренса, Т. Мельник, А. Мецлера, В. Сіденко, Д. Тарра, М. Требілкока, Р. Флорентіно, Е. Хелпмана, Б. Хокма, М. Харта, Т. Циганкової, Н. Черкас, О. Швиданенко, О. Шниркова та інших. Складні й суперечливі проблеми економічної лібералізації, що загострюються в умовах фінансової нестабільності та соціальної напруженості, знайшли відображення в роботах таких українських та закордонних науковців як Л. Антонюк, О. Білорус, Р. Болдвін, А. Гальчинський, В. Геєць, Д. Гріневей, А. Данильцев, А. Крюгер, Р. Ліпсі, Д. Лук'яненко, В. Морган, Т. Оболенська, Дж. Оделл, А. Поручник, С. Сіденко, Я. Столярчук, А. Філіпенко, А. Харрісон, В. Чужиков, О. Шнипко та багатьох інших.

Водночас, незважаючи на зростання інтересу до цього напрямку досліджень, у наукових працях вітчизняних та зарубіжних учених недостатньо розкритими залишаються проблеми виявлення сучасних векторів процесу модернізації торгових політик країн, впливу економічної лібералізації на формування імперативів та особливостей розвитку глобальної торгової політики, створення та функціонування коаліцій та неформальних угруповань країн як специфічної форми реалізації комерційної дипломатії у глобальній торговій системі. Дискусійними також залишаються напрями розвитку Спільної торгової політики ЄС, пріоритети вдосконалення торгової політики України та імплементації торговельних механізмів й інструментів ЄС до вітчизняної практики.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано в рамках науково-дослідних тем факультету міжнародної економіки і менеджменту ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»: міжкафедральної теми «Ресурси і моделі глобального економічного розвитку» (номер державної реєстрації 0106U004357), особисто автором проведено класифікацію коаліцій та неформальних угруповань у межах міжнародних організацій (розділ – «Домінанти розвитку глобальної торгівлі»); міжкафедральної теми «Стратегії національного розвитку в парадигмі глобальної економічної політики» (номер державної реєстрації 0111U007630), особисто автором здійснено міжкраїновий аналіз торгових політик (розділ «Торгова політика країн на світових ринках товарів та послуг») та науково-дослідної ініціативної теми кафедри міжнародної торгівлі «Комерційна дипломатія у парадигмі глобальної економічної політики» (номер державної реєстрації 0114U001920), особисто автором досліджено особливості застосування форм та методів комерційної дипломатії в Україні. Окремі наукові розробки автора було здійснено протягом 2005-2007 років у проекті Канадського агентства міжнародного розвитку (CIDA) зі співробітництва Центру розвитку міжнародної торгівлі КНЕУ імені Вадима Гетьмана із Центром торгової політики і права Оттави (Канада) та аналогічними центрами та університетами в Україні (Львів), Росії (Москва та Санкт-Петербург), Грузії (Тбілісі), Вірменії (Єреван), особисто автором підготовлено аналітичні матеріали для циклу семінарів з представниками бізнес-кіл щодо механізмів використання переваг членства України в СОТ.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є виявлення напрямів та механізмів модернізації торгових політик країн та обґрунтування пріоритетів удосконалення торгової політики України в умовах глобальної економічної лібералізації.

Реалізація визначеної мети зумовила розв'язання таких конкретних завдань:

- дослідити домінуючі тенденції та особливості розвитку міжнародної торгівлі;
- розкрити сутність, механізми розроблення та реалізації торгової політики на національному та міжнародному рівнях;
- охарактеризувати передумови формування та специфіку розвитку глобальної торгової системи;
- окреслити формат і межі суб'єктної диспозиції сучасних торгових політик;
- виявити особливості формування та реалізації торгових політик країн світу;
- здійснити бенчмаркінг інституціональної інфраструктури торгової політики ЄС;
- ідентифікувати умови та особливості формування торгової політики України;
- визначити та обґрунтувати пріоритети вдосконалення національної торгової політики;
- показати ключові напрями імплементації європейських механізмів та інструментів торгової політики у вітчизняну практику.

Визначені завдання дали змогу окреслити предмет та об'єкт дослідження.

Об'єктом дослідження виступають процеси формування та реалізації національних торгових політик.

Предметом дослідження є передумови, напрями та пріоритети модернізації торгової політики країн в умовах глобальної економічної лібералізації.

Методи дослідження. Методологічними засадами дисертаційної роботи є використані й наведені у фундаментальних працях провідних вітчизняних і зарубіжних учених-економістів підходи, які розкривають сутність теоретичних положень щодо формування та реалізації торгових політик країн в умовах глобалізації. Для досягнення мети і розв'язання завдань дисертаційної роботи були використані такі методи наукового дослідження: історико-логічний (для визначення етапів розвитку механізмів формування торгової політики країни у пп. 2.2 та розкриття еволюції торгової політики України, пп. 3.2), групування і класифікації (для розроблення класифікації торгових політик країн у пп. 1.2, удосконалення типізації коаліцій у рамках міжнародних організацій, пп. 2.1), системного узагальнення (для визначення тенденцій розвитку міжнародної торгівлі та торгової політики в пп.1.1), аналізу та синтезу (під час визначення основних переваг та недоліків підходів до визначення торгової політики, пп.2.1), експертних оцінок (для аналізу та прогнозування можливих наслідків підписання основних угод Доха раунду для розвитку міжнародної торгівлі, пп.1.3), статистичні методи групування (під час оброблення й узагальнення статистичних даних та їх відображення в таблицях і рисунках: пп.1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3. 3.1, 3.2, 3.3).

Використано широке коло вітчизняних і зарубіжних літературних джерел, нормативні акти України, офіційні матеріали Державного комітету статистики України, офіційні публікації міжнародних економічних організацій (Світової організації торгівлі, Всесвітнього торгового центру, ОЕСР, ЮНКТАД, Всесвітнього економічного форуму, Світового банку), результати наукових досліджень Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, інформаційні та аналітичні матеріали низки міжнародних експертних асоціацій, український та зарубіжний інтернет-ресурс.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленому дослідженні процесів формування та реалізації національних торгових політик, виявленні ключових напрямів їх модернізації в умовах глобальної економічної лібералізації, обґрунтуванні напрямів модернізації торгових політик країн та формулюванні науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення торгової політики України. Нові наукові положення, які здобуті автором особисто та виносяться на захист, полягають у наступному:

уперше:

- дано комплексну характеристику процесу модернізації торгових політик країн на основі: по-перше, виокремлення її ключових напрямів (диверсифікація суб'єктно-рівневої диспозиції, що проявляється у збільшенні управлінських рівнів та розширенні кола суб'єктів формування й реалізації; перехід до конвенційно-процесуальної парадигми на відміну від автономного застосування відповідних інструментів регулювання зовнішньої торгівлі; посилення узгодженості торгової політики із зовнішньополітичними інтересами та цілями); по-друге, розкриття сутності конвенційно-процесуальної моделі торгової політики як системи ресурсно та організаційно

забезпечених заходів з моніторингу, переговорів, імплементації, перегляду, захисту та оновлення торгових заходів, інститутів та практики зовнішньої торгівлі товарами, послугами, правами інтелектуальної власності; по-третє, класифікації торгових політик за критеріями: рівень формування – національна, міжнародна, глобальна; спрямованість – традиційна, стратегічно орієнтована, інноваційна, антикризова; ступінь залежності – автономна, частково залежна, конвенційна; механізм формування – демократична, авторитарна; характер обмежень – ліберальна, протекціоністська, змішана; це дає змогу, з одного боку, ідентифікувати глобальні імперативи регуляторної трансформації в торгово-економічній сфері, а з другого – обґрунтувати критерії ефективності розроблення та реалізації торгових політик окремих країн;

- розкрито сутність торгових коаліцій та неформальних угруповань країн та показано їх генезис як дієвої форми комерційної дипломатії країн у глобальній торговій системі з виокремленням та характеристикою етапів їх становлення та розвитку в межах ГАТТ та СОТ (латентний – 1946 – 1982рр., підготовчий – 1982 – 1986рр., активного впливу – 1986 – 1995рр., глобальний – з 1995р. до сьогодні), здійснено їх порівняльну характеристику за сукупністю критеріїв (термін дії, установчі документи, розподіл функцій між учасниками, стійкість до зовнішніх впливів, гнучкість у прийнятті рішень), проведено класифікацію коаліцій (спеціалізовані та універсальні; інтеграційні, незалежні та змішані; гомогенні та гетерогенні; прості та парасолькові; альянси та блоки), виявлено найбільш значимі для регулятивних перспектив сучасні особливості створення й діяльності коаліцій – відстоювання інтересів одночасно урядів і національних та міжнародних груп тиску, прямий та опосередкований вплив на позиції суб'єктів глобальної торгової політики, інституалізація й легітимізація в межах СОТ;

удосконалено:

- методологічні засади формування торгової політики країни: показано синергетичне взаємодоповнення класичних теорій міжнародної торгівлі (абсолютних та порівняльних переваг, факторонаділеності тощо) та спеціальних теорій торгової політики (дисторсій; дивергенцій; оптимального тарифу, що максимізує прибуток; парадоксу Мецлера); виокремлено суб'єкти (національні уряди, міжнародні організації, інтеграційні угруповання, коаліції та неформальні угруповання, громадське та бізнес лобі тощо), рівні (національний, міжнародний, глобальний) та іманентні їм цілі й особливості торгових політик; визначено та охарактеризовано ключові детермінанти торгової політики (мета, завдання, суб'єкти, об'єкти, просторові та часові межі, інструменти), а також виявлено та охарактеризовано її функції – конкурентну, стимулюючу, структурну, фіскальну; систематизовано та охарактеризовано підходи до обґрунтування торгової політики: економічний (суспільного вибору) та політичні (державно- та соціально орієнтовані, системний);
- систематизацію сучасних трендів розвитку міжнародної торгівлі за рахунок виявлення характерних ознак торговельних процесів (відносне уповільнення темпів приросту світового експорту; формування потужної групи азійських

країн-експортерів (Китай, Японія, Республіка Корея, Сінгапур, В'єтнам) як протиприклади країнам ЄС та Північної Америки; підвищення концентрації торгівлі в індустріально розвинених країнах) та регулювання (збільшення до 80% питомої ваги зв'язаних ставок мита переважно за рахунок найменш розвинутих країн та країн, що розвиваються; виникнення феномену “посткризового” протекціонізму як пролонгація об'єктивно зумовлених антикризових заходів з безпрецедентним використанням захисних заходів СОТ; активізація укладання регіональних торгових угод новими членами Світової організації торгівлі для пом'якшення / елімінації впливу умов приєднання типу “СОТ - плюс” та “СОТ - екстра”; поява суперечностей між пов'язаними з торгівлею міжнародними організаціями щодо розподілу повноважень тощо); це дало змогу обґрунтувати виокремлення посткризового етапу розвитку міжнародної торгівлі (з 2012 р. до сьогодні);

отримало подальший розвиток:

- дослідження механізмів співпраці урядів та бізнесу при формуванні торгової політики країни шляхом: логіко-структурної схематизації взаємодії бізнес-асоціацій та уряду, узагальнення позитивних (зближення мікро- та макрорівнів регулювання національної економіки, можливість ефективного захисту галузей економіки від неконкурентних дій іноземних фірм, забезпечення сторін релевантною та актуальною інформацією, виконання функцій гаранта або посередника, розроблення та імплементація кодексів етичної поведінки та стандартів якості) та негативних (можливість викривлення ринкової конкуренції, ризик поширення неправдивої інформації, корпоративний та галузевий протекціонізм) наслідків бізнесово-урядової кооперації, виявлення домінуючих цивілізованих технологій лобіювання бізнес-інтересів у межах країни (громадська підтримка, представлення інтересів своїх членів в органах державної влади, захист інтересів фірм-членів на території країни та за її межами, здійснення представницької функції в судах, юридичний захист) та за кордоном (непряме лобіювання, залучення до співпраці консалтингових компаній, використання “парасолькових структур”, безпосереднє представництво національної компанії в іноземній державі);
- узагальнення впливу наслідків економічної лібералізації на глобальну торгову політику, зокрема через інтенсифікацію протекціоністських тенденцій, посилення політизації переговорних позицій, зростання міжкраїнової конкуренції, консолідованість позицій і дій країн, що розвиваються, внаслідок зниження потенціалу впливу результатів Доха-раунду на світовий добробут, зменшення довіри до дієвості СОТ та зумовлене кризою уповільнення процесу лібералізації світової торгівлі; ідентифікація векторів розвитку Спільної торгової політики ЄС у форматі повноважень організації (виняткових, підтримуючих та координаційних), компонентної структури політики (завдання, принципи, компетенції, суб'єкти та інструменти) та наявних у Генеральній системі преференцій режимів (загального, спеціального та “усе, крім зброї”);
- обґрунтування пріоритетів модернізації торгової політики України: інструментальних (імплементація конвенційно-процесуальної моделі торгової

політики; повноцінне та ефективне використання потенціалу торгового захисту; удосконалення форм та методів комерційної дипломатії, зокрема активізація участі в коаліціях та неформальних угрупованнях в межах СОТ; розвиток механізмів взаємодії бізнесу та влади при розробленні й реалізації торгової політики); просторових (поглиблена інтеграція з ЄС, селективна трансформація торгових відносин з країнами СНД, активізація торговельної співпраці з країнами Азійського та Африканського регіонів); секторальних (енергетика, сільське господарство, харчова промисловість, високотехнологічні товари та послуги).

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що основні положення дисертаційної роботи можуть бути використаними як на національному рівні (органами законодавчої та виконавчої влади, громадськими організаціями виробників і експортерів), так і на міжнародному (у дво- та багатосторонньому переговорних процесах, участі в діяльності коаліцій та неформальних угруповань країн) для вдосконалення національної торгової політики та мінімізації негативних проявів сучасних лібералізаційних процесів у торговельній сфері. Матеріали дисертації також можуть використовуватися менеджментом національних компаній для ефективного та повноцінного застосування механізмів торгового захисту та лобіювання бізнес-інтересів в іноземних країнах.

Отримані результати були впроваджені на загальнодержавному рівні, зокрема у практичній роботі науково-дослідного економічного інституту Міністерства економічного розвитку і торгівлі України і в установленому порядку направлені в Міністерство економічного розвитку і торгівлі України у 2013-2014р.р., схвалені ним та використані у практичній роботі при підготовці законів України, постанов Кабінету Міністрів, державних програм економічного і соціального розвитку України на 2013-2014рр., Державного бюджету України на 2014-2015рр. (довідка № 1/249 від 10.10. 2014 р.). На корпоративному рівні результати дослідження було використано у стратегічному плануванні діяльності ТОВ «Аеротандем» (довідка № АВ-0405 від 21.05.2014 р.). Основні теоретичні положення і висновки дисертаційної роботи впроваджено в навчальний процес ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» під час розроблення робочих програм, науково-методичного забезпечення та викладання дисциплін «Міжнародна торгівля» і «Торгова політика та комерційна дипломатія» (довідка про впровадження від 2 квітня 2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, які викладено в дисертаційній роботі та винесено на захист, одержані автором особисто.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дослідження доповідалися та обговорювалися на таких міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: Міжнародній науково-практичній конференції «На Схід та Південь від ЄС: проблеми формування спільного економічного простору» (м. Київ, 5-7 жовтня 2006 р.); Четвертій Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених «Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації» (м. Тернопіль, 22-23 лютого 2007 року); Міжнародній

науково-практичній конференції молодих вчених та студентів «Україна в системі міжнародної економіки» (м. Тернопіль, 11-12 лютого 2010 р.); П'ятій Міжнародній науково-практичній конференції «Підприємницька діяльність в Україні: проблеми розвитку та регулювання» (м. Київ, 9-10 червня 2011 р.); VII Міжнародній науково-практичній конференції «Реформування економіки України: стан та перспективи» (м. Київ, 29-30 листопада 2012 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано автором самостійно та у співавторстві в 17 наукових працях загальним обсягом 7,7 д. а., з них 2 – у колективних монографіях, 6 статей – у наукових фахових виданнях, 2 – у зарубіжних виданнях, 7 – у інших виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст дисертації викладено на 190 сторінках. Дисертація містить 29 таблиць на 16 сторінках, 24 рисунки на 14 сторінках, 4 додатки на 8 сторінках. Список використаних джерел становить 223 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет роботи, охарактеризовано методологічне підґрунтя й інформаційну базу дослідження, сформульовано наукову новизну та практичне значення одержаних автором результатів, наведено відомості щодо їх апробації.

У розділі 1 **«Теоретичні основи формування торгової політики»** досліджено домінантні особливості розвитку та регулювання міжнародної торгівлі в умовах глобальної економічної лібералізації, розкрито сутність та механізм розроблення й реалізації торгової політики, охарактеризовано передумови формування та виявлено сучасні тренди розвитку глобальної торгової системи.

У контексті глобальної економічної лібералізації, одним із ключових проявів якої стало формування та розвиток глобальної торгової системи під егідою СОТ, автором виявлено домінантні особливості розвитку та регулювання міжнародної торгівлі. Підтверджено загальне уповільнення динаміки міжнародної торгівлі, виявлено конкурентні (підвищення рівня концентрації експортно-імпортних процесів у розвинутих країнах, закріплення лідерства Китаю), секторальні (стабільне підвищення частки послуг у загальному обсязі міжнародної торгівлі, неухильне зростання цін на сільськогосподарські та сировинні товари, збільшення експорту агропромислових товарів з високою часткою доданої вартості, зростання ваги інформаційних та комп'ютерних послуг) та просторові (стрімкий розвиток зовнішньої торгівлі в країнах Азії та Африки, динамізація регіонального торговельного співробітництва) зрушення. Лібералізація тарифного регулювання з паралельною активізацією нетарифного, поява «посткризового» протекціонізму, активізація регіонального торговельного співробітництва переважно у формі зон вільної торгівлі, на переконання автора, є одночасно як джерелами проблем багатостороннього переговорного процесу, так і тригерами модернізації торгових політик країн (табл. 1).

Теоретичне узагальнення концепцій і моделей торгової політики дало змогу виокремити її основні детермінанти – мету, завдання, суб'єкти, об'єкти, просторові та часові межі, інструменти. Торгові політики країн у дисертації пропонується класифікувати за такими критеріями: спрямованість, ступінь залежності, механізм формування, характер обмежень. Автором ідентифіковано підходи до їх розробки: інструментальний – застосування певної системи методів та інструментів, факторний – орієнтація торгових заходів на фактори бізнес-середовища, ситуативний – урахування інтересів ключових суб'єктів (уряду, бізнесу, споживачів). При цьому обґрунтовано, що жоден з підходів не має самостійного значення і навіть їх комплексне застосування не забезпечує ефективну реалізацію торгової політики. Тому автором виявлено й розкрито сутність конвенційно-процесуальної моделі торгової політики країни (система ресурсно та організаційно забезпечених заходів з моніторингу, переговорів, імплементації, перегляду, захисту та оновлення торгових заходів, інститутів та практики зовнішньої торгівлі), визначено її переваги – відповідність парадигмі глобальної торгової політики, наступальність, адаптивність, цілеспрямованість, конкретність. Доведено, що країни-лідери міжнародної торгівлі активно застосовують саме цю модель розроблення й реалізації торгової політики країни (США, Канада, країни ЄС, Китай, Японія тощо). Водночас виявлено тенденцію до посилення інтеграції зовнішньоторговельних та зовнішньополітичних інтересів країн, посилення впливу останніх на торгову політику й заходи з підтримки та стимулювання експорту.

Таблиця 1

Динаміка глобальних показників тарифного регулювання

	Частка зв'язаних тарифних ліній (%)		Частка торгівлі за зв'язаними тарифами (%)		Середній рівень зв'язаного мита (%)	
	1996-1998	2009-2011	1996-1998	2009-2011	1996-1998	2009-2011
Світ	67,25	80,13	85,48	86,54	30,82	27,04
Країни:						
з високим рівнем доходу	80,12	87,10	90,39	87,47	10,08	7,72
із середнім рівнем доходу	71,08	88,10	63,84	85,27	40,03	32,07
з низьким рівнем доходу	27,45	40,68	27,56	34,65	51,59	43,89
G 20	82,32	86,37	88,63	88,65	24,23	19,56

Джерело: складено автором на основі Valeria Groppo and Roberta Piermartini Trade Policy Uncertainty and the WTO http://www.wto.org/english/res_e/reser_e/ersd201423_e.pdf

Проведене автором комплексне дослідження проблем та протиріч функціонування глобальної торгової системи дало змогу виявити сучасні тренди її розвитку, що суттєво впливають на вдосконалення глобальної торгової політики та формування й реалізацію торгових політик країн: посилення впливу торгових коаліцій та неформальних угруповань, що за майже сімдесятирічну історію еволюціонували від латентного (1946-1982 рр.) до глобального (з 1995 р. до сьогодні) етапу з відповідною інституціоналізацією в СОТ; інтенсифікація застосування країнами протекціоністських заходів переважно латентного нетарифного характеру; часта зміна переговорних позицій сторін, зумовлена переважно політичними мотивами; посилення міжкраїнової конкуренції, особливо в країнах ОЕСР на фоні зростаючої консолідованості дій країн, що розвиваються. Показано, що низька результативність Доха-раунду підриває довіру до СОТ як

глобального регулятора торгових процесів та уповільнює лібералізацію світової торгівлі, що неодмінно загострить проблеми розвитку як в країнах, так і у світовій економіці в цілому.

У розділі 2 **«Розвиток торгової політики в умовах глобалізації»** ідентифіковано й систематизовано основні суб'єкти сучасних торгових політик країн, досліджено наднаціональну інституціоналізацію торгової політики Європейського Союзу, досліджено особливості торгових політик провідних країн світу.

У роботі показано, що у процесі модернізації торгових політик відбувається зміщення регулятивних акцентів з національного на міжнародний та глобальний рівні при збільшенні суб'єктів формування й реалізації на кожному з них. При цьому наголошено, що ефективні торгові політики дозволяють забезпечити конкурентоспроможний розвиток країн і регіонів світу, а формування глобальної торгової політики сприяє гармонізації їх суперечливих інтересів (рис.1).

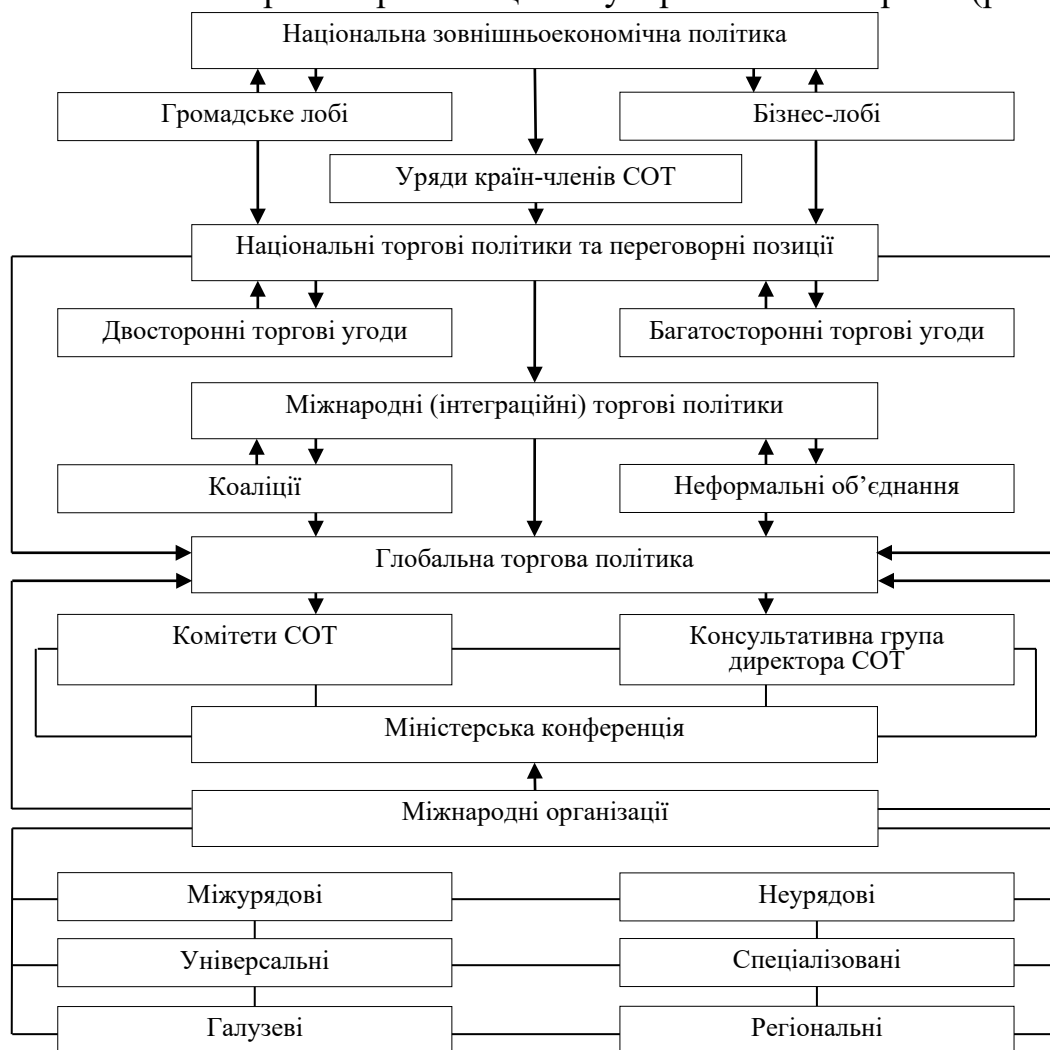

Рис. 1 Взаємодія суб'єктів різних рівнів при формуванні торгових політик

Джерело: складено автором

На основі дослідження світової практики співпраці бізнесу та влади у сфері торгової політики виявлено диверсифікацію її форм, інституціоналізацію корпоративних інтересів та створення взаємовигідної системи їх узгодження з урядовими діями. Перевагами такої співпраці, як правило, є: гармонізація інтересів сторін, підвищення рівня розуміння існуючих проблем, можливість

ефективного захисту галузей економіки від неконкурентних дій іноземних фірм або застосування іншими державами протекціоністських засобів, які порушують принципи вільної торгівлі; підвищення рівня обґрунтованості торгових заходів; уникнення ділової конфронтації та соціальної напруженості. Проте негативними наслідками такої співпраці є можливість порушення базових принципів добросовісної конкуренції, монополізація ринків, технологічна консервація.

Дослідивши сучасні інституційні форми та методи співпраці бізнесу та влади в провідних країнах світу, виявлено, що наразі пріоритетним у сфері торгової політики є легальне (цивілізоване) лобіювання, на можливості ефективного використання якого в різних країнах впливає низка факторів, основними серед яких є: рівень розвитку економіки, достатність фінансових та інших ресурсів у компаній, зрілість сучасних інститутів громадської підтримки, наявність відповідних правових інструментів взаємодії бізнесу та влади, розвинутість та доступність засобів масової інформації та ін. (рис.2).

Рис. 2 Механізм участі бізнес-асоціації у формуванні торгової політики

Джерело: складено автором

Дисертант наголошує, що поділ інструментів легального лобіювання на ті, які застосовують у межах країни та закордоном, стає умовним, оскільки їх сучасний арсенал постійно розширюється та інтернаціоналізується за рахунок використання новітніх інформаційних технологій.

У роботі автор поглиблено досліджує такі специфічні суб'єкти міжнародної та глобальної торгової політики як коаліції та неформальні об'єднання країн. Здійснено їх порівняльну характеристику та класифікацію, виявлено суттєві особливості створення та діяльності. Встановлено, що найбільш активними членами цих утворень у межах СОТ є країни, що розвиваються, натомість у реально впливові коаліційні об'єднання, як правило, входять США, ЄС, Канада, Японія, Австралія у форматах «П'ятірки зацікавлених сторін», «Квадро», «Нове квадро», «Справді гарних друзів послуг» тощо (рис. 3).

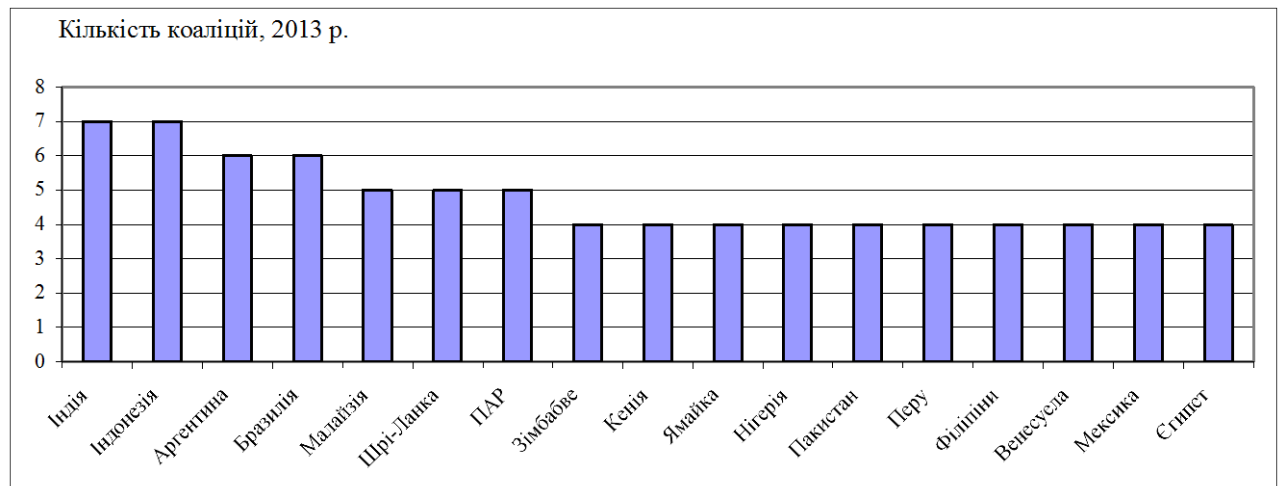

Рис. 3. Найактивніші суб'єкти коаліційних угруповань у межах СОТ

Джерело: побудовано автором на основі даних Світової організації торгівлі

Здійснений у роботі міжкраїновий аналіз формування та реалізації торгових політик розвинутих країн (США, Канада, Німеччина, Японія) та країн, що розвиваються (Індія, Малайзія, Бразилія, Аргентина), демонструє якісні відмінності в управлінських технологіях розвитку торговельно-економічних відносин країн (табл. 2).

Таблиця 2

Особливості торгових політик розвинутих країн та країн, що розвиваються

	Розвинуті країни	Країни, що розвиваються
Формування торгової політики	- розробка політики за принципом «знизу вгору», з активним реальним залученням неурядових та бізнес-структур; - усебічне охоплення питань торгівлі та пов'язаних з нею сфер, із постійним розширенням порядку денного міжнародних торгових переговорів; - потужний ресурсний потенціал (кадровий, технологічний, фінансовий).	- значна кількість адміністративно-бюрократичних процедур, залучення іноземних експертів; - переважна концентрація на заходах із стимулювання експорту; - брак ресурсів та практичного досвіду для ефективного розроблення торгової політики.
Реалізація торгової політики	- активне використання найсучасніших форм та методів комерційної дипломатії; - постійний моніторинг торгових політик країн-контрагентів із своєчасним реагуванням на виникнення потенційних загроз торговельно-економічним інтересам.	- використання механізму вирішення торгових суперечок у СОТ не тільки для залагодження конфлікту, але й для набуття досвіду; - залежність від політичної ситуації, високий ризик надмірної лібералізації окремих секторів економіки, що призводить до зростання соціальної напруженості.

Джерело: складено автором

В роботі показано, що компетенція єдиної наднаціональної торгової політики ЄС поширюється на торгівлю товарами, послугами, правами інтелектуальної власності, а інші питання, що частково відносяться до компетенції єдиної торгової політики, охоплюють: непряме оподаткування, застосування стандартів та заходів технічного регулювання, патентну політику. При цьому констатовано, що у сфері регулювання експорту європейські країни зберігають більшу автономію

порівняно із заходами щодо регулювання імпорту. Виявлено, що основними інструментами захисту внутрішнього ринку в ЄС щодо імпорту залишаються антидемпінгові та компенсаційні мита.

У розділі 3 «**Модернізація торгової політики України**» виявлено умови та особливості формування торгової політики, проаналізовано стан та перспективи імплементації механізмів та інструментів Спільної торгової політики ЄС у вітчизняну практику, обґрунтовано напрями модернізації національної торгової політики.

У дисертації на основі аналізу динаміки та структури зовнішньої торгівлі, а також особливостей її регулювання, виявлено, що торгова політика України пройшла п'ять етапів розвитку, на більшості з яких вплив зовнішніх факторів на обсяги експорту та імпорту мав вирішальне значення внаслідок надмірної, на погляд автора, відкритості економіки за умов нераціональної галузевої структури та низької конкурентоспроможності виробництв, деформованого внутрішнього попиту, постійного інвестиційного дефіциту. Водночас тарифний захист внутрішнього ринку характеризується подальшою лібералізацією торгової політики України (табл. 3)

Таблиця 3

Динаміка показників тарифного захисту імпорту в Україні, 1997 – 2012 рр., %

Рік	Ставка мита за РНС	Максимальна ставка мита	Частка безмитних тарифних ліній
1997	8,37	300	18,5
2002	7,7	778,07	15,66
2006	4,89	70,42	36,71
2008	5,0	90,35	35,73
2009	4,08	50	43,09
2010	4,5	460,8	40,41
2011	4,11	50	44,75
2012	4,16	50	44,59

Джерело: побудовано автором на основі даних <http://www.masmap.org>

До основних факторів, що стримували розвиток зовнішньої торгівлі країни, дисертантом віднесено: значну енерго- та матеріаломісткість більшості виробництв; невизначеність із стратегією структурних реформ; нестабільність інституційно-регулятивної системи; неефективну систему державної підтримки експорту; низький рівень інвестування в інноваційну модернізацію експортоорієнтованих виробництв; не вигідні умови кредитування експорту; недостатнє кадрове забезпечення міжнародної економічної діяльності; адміністративно-бюрократичні та корупційні бар'єри.

У дисертації наголошено, що на сучасному етапі торгова політика України характеризується збільшенням громадського впливу на її розробку, урахуванням інтересів бізнесу при вдосконаленні регулятивних норм і механізмів, конвенційності, тобто обмеження самостійності в застосуванні торговельних заходів (членство в СОТ, Угода про асоціацію з ЄС).

З урахуванням світового досвіду та вітчизняної практики системними проблемами співпраці українського бізнесу та влади щодо розвитку зовнішньої торгівлі в роботі визначено неспроможність влади визначити ієрархію національних інтересів та розробити дієву експортну стратегію як органічну

складову стратегії економічного розвитку, інституційно-законодавчу неврегульованість статусу бізнес-асоціацій та відсутність механізмів підтримки орієнтованих на розвиток міжнародної економічної діяльності малих та середніх підприємств та їх асоціацій. Натомість зберігається монополізація експортоорієнтованих виробничо-фінансових приватних структур олігархічного типу, що є, зокрема, наслідком відсутності вкрай необхідного для України закону про лобістську діяльність.

Обґрунтовано пріоритети вдосконалення торгової політики України, які поділено на інструментальні, секторальні та просторові. Акцентовано увагу на винятковій значимості та водночас складності імплементації правил і норм зони вільної торгівлі України з ЄС, насамперед щодо суттєвого зниження нетарифних бар'єрів через гармонізацію або взаємне визнання технічних стандартів обома сторонами, жорстких зобов'язань у політиці конкуренції, корпоративного управління та регулювання внутрішнього ринку, а також стандартів захисту навколишнього середовища, які потребують найбільшої кількості необхідних інституційно-нормативних змін. Підкреслено, що процес адаптування торгової політики України до вимог ЄС виходить далеко за межі тарифного регулювання та охоплює широкий спектр питань у пов'язаних з торгівлею сферах, зокрема щодо вільного переміщення капіталів, робочої сили, а також питань прав інтелектуальної власності, конкурентної політики, державних закупівель, агропромислового розвитку і продовольчої безпеки, ветеринарної та фітосанітарної політики, гармонізації галузевих стандартів.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоноване нове вирішення наукового завдання – комплексної характеристики процесу модернізації торгових політик країн в умовах глобальної економічної лібералізації та обґрунтування пріоритетів удосконалення національної торгової політики. Це дало змогу сформулювати ряд висновків теоретичного та практичного значення:

1. Для сучасного розвитку міжнародних торговельних процесів характерними стали: зміни в товарно-регіональній композиції міжнародної торгівлі; тривале уповільнення темпів зростання обсягів торгівлі; активне залучення країн, що розвиваються, та найменш розвинутих країн до сучасних торговельно-економічних відносин; подальший розвиток глобальних ланцюгів вартості, особливо в країнах, що розвиваються. Ключовими особливостями сучасних механізмів регулювання світової торгівлі є: пріоритетність нетарифних заходів у сукупності обмежувальних інструментів торгової політики; розширення порядку денного міждержавних торгових переговорів, зокрема внаслідок активного обговорення екологічних, конкурентних, інвестиційних та гендерних проблем; кількісне та якісне вдосконалення процесів регіональної торгової інтеграції з виникненням трансрегіональних торгових угод.

2. Сучасна світогосподарська теорія і практика характеризується різноманітністю концептуальних підходів та механізмів дво- і багатостороннього регулювання торгово-економічних відносин. Більшість розвинутих країн світу використовують конвенційно-процесуальну модель розроблення та реалізації

національної торгової політики, яка являє собою систему ресурсно та організаційно забезпечених заходів з моніторингу, переговорів, імплементації, перегляду, захисту та оновлення торгових заходів, інститутів та практики зовнішньої торгівлі товарами, послугами, правами інтелектуальної власності, що зумовлено її перевагами – адаптивністю, наступальністю, конкретністю цілей та механізмів, відповідністю парадигмі глобальної торгової політики.

3. Національні та міжнародні торгові політики формуються в межах досить зрілої глобальної торгової системи, ключовим завданням розвитку якої є намагання країн-членів Світової організації торгівлі успішно завершити черговий раунд багатосторонніх торгових переговорів. При цьому, незважаючи на значні позитивні зрушення в цьому процесі, існує можливість подальшого уповільнення процесу лібералізації світової торгівлі, спричинене нестабільністю світової економіки та значними розбіжностями між станом економічного розвитку країн-членів. До нагальних проблем розвитку глобальної торгової системи під егідою СОТ також слід віднести суперечності між міжнародними організаціями щодо розподілу повноважень у споріднених сферах та прагнення до реформування СОТ, в контексті інтересів нової групи країн-лідерів міжнародної торгівлі.

4. У сукупності суб'єктів розробки торгової політики слід виокремлювати групи безпосереднього (державні органи та структури) та опосередкованого впливу (структури, інститути та особи, які не мають можливості самостійно формувати інструменти регулювання торгової політики країни, проте беруть участь у її розробленні через консультативну, громадсько-просвітницьку та іншу аналогічну діяльність). При цьому простежується тенденція до розширення кола суб'єктів формування торгової політики з одночасним їх інституційним оформленням як на національному, так і на міжнародному та глобальному рівнях, що виявляється в активному розвитку діяльності торговельних коаліцій та неформальних об'єднань країн передусім у межах СОТ.

5. Загальний тренд глобальної економічної лібералізації проявляється в уніфікації та зменшенні використання інструментів обмеження міжнародної торгівлі, які є основою насамперед імпортової політики держав. При цьому розвинуті країни, маючи значний матеріальний та людський ресурс, спроможні застосовувати новітні технології розробки й реалізації торгових політик та гнучко реагувати на виникнення потенційних загроз власним торговим інтересам, тоді як у більшості країн, що розвиваються, неспроможність повною мірою нести такі витрати, підсилена значною залежністю від політичної нестабільності та високим рівнем адміністративно-бюрократичних перешкод, стримує розвиток міжнародної торгівлі.

6. Європейський Союз на сьогодні являє собою повноцінний спільний ринок, що спирається на наднаціональну систему регулювання торгово-економічних процесів. Базовою складовою цієї системи є єдина торгова політика, що являє собою унікальний досвід взаємодії країн, що відрізняється ступенем зрілості ринкових відносин, різноманітністю інструментів регулювання, специфікою їх застосування щодо окремих країн при значній гармонізації законодавчих норм. Одночасно з поглибленням інтеграційних процесів відбувається й розбудова наднаціональних інституцій та компетенцій у сфері зовнішньої торгівлі ЄС, що, з

одного боку, консолідує потенціал конкурентоспроможності країн-членів, захищає європейський ринок від недобросовісної конкуренції, а з другого – призводить до певних суперечностей унаслідок економічної та торгової асиметричності всередині інтеграційного угруповання.

7. Критична залежність економіки України від міжнародних ринків та зовнішньополітичних факторів, консервація сировинної спрямованості національного експортного потенціалу, внутрішньотехнологічна структурно-реформаторська неспроможність, перманентна економічна та політична кризи суттєво звужують межі, засоби та інструменти розробки та реалізації ефективної торгової політики. Спроможність України використовувати переваги членства у глобальній торговій системі СОТ значною мірою залежатиме від реалізації потенціалу участі в коаліціях та неформальних угрупованнях цієї організації як випробуваних та дієвих механізмів представлення та реалізації національних торговельно-економічних інтересів, впливу на формування та реалізацію глобальної торгової політики.

8. Відповідно до умов інтеграції України в ЄС має бути проведена масштабна трансформація не тільки системи митно-тарифних і нетарифних технічних норм і правил, але й економічних регуляторів у сферах галузевих та соціальної політик, охорони здоров'я, довкілля, фінансових послуг, транспорту, державних закупівель тощо. Повноцінна імплементація відповідних норм у вітчизняну практику вимагатиме від України трансформації чинної інституційної бази торгової політики. Просторовими пріоритетами вдосконалення національної торгової політики мають стати всеохоплююча поглиблена інтеграція з ЄС, селективна модернізація торгового співробітництва з країнами СНД, інтенсивний пошук стратегічно важливих торгових партнерів з країн Азійського та Африканського регіонів; секторальними – енергетика, сільське господарство, харчова промисловість, високотехнологічні товари та послуги; інструментальними – повноцінне та ефективне використання конвенційно-процесуальної моделі торгової політики; упровадження світового досвіду співпраці бізнесу та влади в сфері зовнішньої торгівлі, вдосконалення існуючої вітчизняної практики комерційної дипломатії.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Солодковська Г.В. Євроінтеграційні перспективи українського ринку послуг / Г.В.Солодковська, Ю.М. Солодковський, В.В. Шевченко // Спільний європейський економічний простір: гармонізація мегарегіональних суперечностей: Монографія; К.: „Інститут сучасного підручника”, 2007. – с. 135 – 147 (0,8 д.а., особисто автору – 0,2 д.а.: аналіз сучасного стану регулювання ринку послуг в Україні).
2. Солодковська Г.В. Глобалізація діяльності коаліцій і неформальних угруповань у системі СОТ/ Циганкова Т.М., Солодковська Г.В. //Ресурси та моделі глобального економічного розвитку: монографія / – К.: КНЕУ, 2011. – с. 155- 169 (1 д.а, особисто автору – 0,5 д.а.: розроблено класифікацію

коаліцій залежно від кола охоплюваних напрямів діяльності, належності до регіональних інтеграційних угруповань, подібності рівня розвитку країн та типу структури об'єднання).

у наукових фахових виданнях:

3. Вороніна Г.В. Сучасна практика субсидування аграрного сектора в умовах функціонування глобальної торгової системи / Г. В. Солодковська // Міжнародна економічна політика. – 2006. – № 2 (5). – С. 34–57, (1,3 д.а.)
4. Циганкова Т. М. Сучасні коаліції та угруповання СОТ у формуванні глобальної торгової політики / Т. М. Циганкова, Г. В. Солодковська // Міжнародна економічна політика. – 2010. – № 1-2 (12-13). – С. 22–40, (1 д.а., особисто автору – 0,5 д.а.: сформульовано позитивні аспекти участі України в коаліціях та угрупованнях СОТ та охарактеризовано потенційні для взаємодії групи).
5. Солодковська Г.В. Сучасні тенденції формування зовнішньоторговельної політики держав / Г. В. Солодковська // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 8 (29). Частина 3. – Луцьк, 2011. – с. 111 – 120 (0,5 д.а.)
6. Солодковська Г. В. Перспективи розвитку Дохійського раунду багатосторонніх торгових переговорів / Г. В. Солодковська, Ю. М. Солодковський // Формування ринкової економіки: зб. наук. праць. – у 2 ч. – К.: КНЕУ, 2011. – Ч. 2. — С. 434–440 (0,3 д.а., особисто автору – 0,2 д.а.: визначено перспективні сценарії подальшого розвитку переговорного процесу в межах СОТ. Запропоновано шляхи мінімізації втрат України від підписання угоди про лібералізацію сфери послуг).
7. Солодковська Г. В. Підходи до розуміння сутності механізму формування торговельної політики країни / Г. В. Солодковська // Формування ринкової економіки: зб. наук. праць. — Ч. 2. К.:КНЕУ, 2011.– Вип. – 26. – С. 25–33 (0,4 д.а.).
8. Солодковська Г.В. Сучасний досвід використання методів математичного моделювання при формуванні міжнародної торгової політики / Ю. М. Солодковський, Г. В. Солодковська // Міжнародна економічна політика:– 2012.– С. 205–214 (0,7 д.а., особисто автору – 0,5 д.а.: систематизовано основні методи прогнозування змін торгової політики країни, виявлено їх базові принципи, переваги та недоліки, досліджено світовий досвід їх практичного застосування в механізмі формування національних торгових політик).

у зарубіжних виданнях:

9. Ganna Solodkovska. Ways of improvement of Non-tariff measures of international trade regulation/ Ganna Solodkovska, Viktoria Olefirenko// Management Theory

and Studies for Rural Business and Infrastructure Development/ Scientific journal, Lithuania. – 2014. – Vol.36 №4, p. 966- 977 (0,6 д.а., особисто автору – 0,3 д.а.: перспективи вдосконалення нетарифного регулювання в Україні в умовах євроінтеграції).

10. Солодковская Анна. Перспективы развития международной торговой политики в условиях геополитической нестабильности / А.В. Солодковская // Международный научный журнал «Прогресс». Международная академия социально-экономических наук., 2014 г. № 7-8. -с. 65-68 (0,4 д.а.).

в інших виданнях:

11. Вороніна Г.В. Міграційна політика ЄС: наслідки для України / Г.В. Вороніна // На Схід та Південь від ЄС: проблеми формування спільного економічного простору: Зб. матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (5-7 жовтня 2006 року, м. Київ). – К.:КНЕУ, 2006. – с. 158 – 161 (0,2 д.а.).
12. Солодковська Г.В. Механізми функціонування бізнес-асоціацій / Г.В. Солодковська, Ю.М. Солодковський // Бізнес-асоціації: пріоритети розвитку в умовах вступу країни в СОТ. Науково-практичне видання. – К.: УЦМІ, 2007. – С. 5-9 (0,3 д.а., особисто автору – 0,2 д.а.: визначено механізм участі бізнес-асоціацій у формуванні торгової політики країни).
13. Солодковська Г.В. Система сприяння та розвитку експорту як складова торговельної політики держави / Г.В. Солодковська // Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації. Збірник тез доповідей Четвертої Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених. (22-23 лютого 2007 р., м. Тернопіль) Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль: Економічна думка. – 2007– с. 130-132 (0,1 д.а.)
14. Солодковська Г.В. Внутрішньоорганізаційні трансформації сучасних міжнародних організацій./ Г.В. Солодковська // Україна в системі міжнародної економіки. Збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених та студентів. (11-12 лютого 2010 р., м. Тернопіль); Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль. – 2010. – с.83-85 (0,1 д.а.).
15. Стратегії та тактики міжнародних торговельно-економічних переговорів: між предмет. комплекс. тренінг зі спец. 8103 магістер. прог. «Міжнародна торгівля»/ Т.М. Циганкова, О.О. Євдоченко, А.О. Олефір, Г.В. Солодковська, Ю.М. Солодковський. – К.:КНЕУ, 2011. – с. 86 – 150 (10 д.а., особисто автору – 2 д.а.: виявлено специфіку багатосторонніх торговельно-економічних переговорів).
16. Солодковська Г.В. Теоретичні підходи до розуміння сутності механізму формування торговельної політики країни / Г.В. Солодковська // Підприємницька діяльність в Україні: проблеми розвитку та регулювання. Збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції (9-10 червня 2011 р. м. Київ.) – К.: МІБО КНЕУ, 2011. – с. 177- 180, (0,2 д.а.)
17. Солодковська Г.В. Напрями вдосконалення інформаційного забезпечення торговельної політики країни / Г.В. Солодковська // Реформування економіки

України: стан та перспективи: зб. матеріалів VII Міжнар. наук.-практ. конф.; (29-30 листоп. 2012 р., м. Київ) – К.: МІБО КНЕУ, 2012. – с. 147-149 (0,1 д.а.)

АНОТАЦІЯ

Солодковська Г.В. Модернізація торгових політик країн в умовах глобальної економічної лібералізації. — Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». – Київ, 2015.

Дисертація присвячена теоретичному узагальненню процесів формування та реалізації торгових політик країн в умовах глобальної економічної лібералізації та обґрунтуванню напрямів і форм модернізації торгової політики України з урахуванням умов і особливостей євроінтеграції.

Досліджено домінантні особливості сучасного розвитку та регулювання міжнародної торгівлі, розкрито сутність, механізм розроблення та реалізації торгової політики, а також виявлено передумови та сучасні тренди формування глобальної торгової системи.

Ідентифіковано та систематизовано основні суб'єкти сучасних торгових політик країн, проілюстровано еволюцію наднаціональної інституціоналізації торгової політики Європейського Союзу, проаналізовано особливості торгових політик провідних країн світу.

Виявлено умови та особливості формування торгової політики України, ідентифіковано її просторові, секторальні та інструментальні пріоритети, проаналізовано стан та перспективи імплементації європейських механізмів та інструментів торгової політики у вітчизняну практику, обґрунтовано й запропоновано напрями модернізації торгової політики України.

Ключові слова: глобальна економічна лібералізація, глобальна торгова система, національна торгова політика, регіональні торгові угоди, єдина торгова політика ЄС, коаліції та неформальні угруповання СОТ.

АННОТАЦИЯ

Солодковская А.В. ммммм. — Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.02 – мировое хозяйство и международные экономические отношения. ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана». – Киев, 2015.

Диссертация посвящена теоретическому обобщению процессов формирования и реализации торговых политик стран в условиях глобальной экономической либерализации и обоснованию направлений и форм модернизации торговой политики Украины с учетом условий процессов евроинтеграции.

Исследованы доминантные особенности современного развития и регулирования международной торговли, раскрыта сущность, механизм разработки и реализации торговой политики, а также выявлены предпосылки и современные тренды формирования глобальной торговой системы.

Идентифицированы и систематизированы основные субъекты современных торговых политик стран, проиллюстрирована эволюция наднациональной институционализации торговой политики Европейского Союза, проанализированы особенности торговых политик ведущих стран мира.

Выявлены условия и особенности формирования торговой политики Украины, идентифицированы внешнеторговые приоритеты, проанализировано состояние и перспективы имплементации механизмов и инструментов торговой политики в отечественную практику, обоснованы и предложены направления модернизации торговой политики Украины.

Ключевые слова: глобальная экономическая либерализация, глобальная торговая система, региональные торговые соглашения, единая торговая политика ЕС, коалиции и неформальные группировки ВТО.

ANNOTATION

Solodkovska G.V. Modernization of countries trade policies in terms of global economic liberalization. – Manuscript.

Thesis for the Academic Degree of the Candidate of Economic Sciences in Speciality 08.00.02 – World Economy and International Economic Relations. SHEE «Kyiv National Economics University named after Vadym Hetman». – Kyiv, 2015.

The thesis is devoted to identification of trends and mechanisms of trade policies' modernization and justification of Ukraine's trade policy priorities' improvements in the terms of global economic liberalization.

Currently, many countries' urgency is the issue of foreign trade potential while taking into account the experience of leading world economies in this sphere and multinational restrictions imposed on the state by various international agreements. In the last decade there is a change in the list of key players in international trade, which primarily reflects the development of their trade policies, expansion of the subjects of its formation, redistribution patterns and limitation of the incentive tools use, redirection of regional trade flows and the final transition from autonomous to conventional trade policy.

The dominant features of modern development and regulation of international trade, the essence, the mechanism of the development and implementation of trade policy, as well as preconditions and modern trends forming global trading system are investigated in the paper. The key players of modern trade policy are identified and systematized in the thesis. The author reveals the essence of conventionally-process model of a country's trade policy and defines its main advantages – concordance with paradigm of global trade policy, adaptability, concreteness.

The author describes the evolution of institutionalization of the European Union trade policy and makes the comparative analyses of leading world countries' trade policy features.

The liberalization of tariff regulation with parallel sophistication of non-tariff measures, the emergence of "post-crisis" protectionism, intensification of regional trade cooperation mainly in the form of free trade zones, according to the author became the source of multilateral negotiating process problems and therefore triggered modernization of trade policy.

In the thesis, the author examines the specific group of interest within trade policy makers as trade coalitions and informal countries' grouping. The new classification of these groups is proposed distinguishing them by set of criteria (duration, founding documents, the division of responsibilities between the parties, resistance to external influences, flexibility in decision-making).

The author distinguishes conditions and characteristics of the Ukraine's trade policy formation, identifies its foreign trade priorities. The current situation and prospects of the European trade policy mechanisms and instruments implementation within the national practice are examined. The final chapter of the paper is devoted to substantiation of national trade policy improvement. The author proposes to divide Ukrainian trade policy priorities into such main groups: instrumental, sectoral and regional.

Key words: global trading system, trade policy, coalitions and informal associations WTO trade policy is the only EU regional trade agreements.